

Knowledge Translation in Academic Research: A Case Study of Iranian Universities

Sara Dakhesh

Postdoctoral Researcher; Department of Medical Library and Information Sciences; School of Allied Medical Sciences; Tehran University of Medical Sciences; Tehran, Iran;
Email: saradakhesh@gmail.com

Shahnaz Khademizadeh*

PhD in Knowledge and Information Science; Associate Professor; Department of Knowledge and Information Science; Shahid Chamran University of Ahvaz; Ahvaz, Iran;
Email: s.khademi@scu.ac.ir

Mojgan ZareiVenovel

PhD in Medical Library and Information Science; Assistant Professor; Social Determinants of Health Research Center; Lorestan University of Medical Sciences; Khorramabad, Iran;
Email: venovel14@gmail.com

Rozhan Khezri

PhD Candidate in Epidemiology; Student Research Committee; Iran University of Medical Sciences; Tehran, Iran;
Email: khezri.rojan@yahoo.com

Received: 13, Sep. 2025

Accepted: 08, Nov. 2025

Abstract: With the world's shift toward a knowledge-based economy, knowledge and its management have become vital factors in maintaining the competitive strength of organizations and industries. In this regard, examining the process of knowledge translation in universities and industries is of particular importance. Accordingly, the present study was conducted to assess the state of knowledge translation among researchers at Iranian universities (Shahid Chamran of Ahvaz, Lorestan, Hormozgan, and Persian Gulf University of Bushehr). This study is categorized as a survey research type and is applied in nature. The research population consisted of 285 faculty members from the engineering faculties of four universities: Shahid Chamran University of Ahvaz, Persian Gulf University of Bushehr, Lorestan University, and Hormozgan University. Data were collected using the "Self-Assessment Questionnaire on Knowledge Translation Activities of University Researchers," which consists of 30 items organized into four domains: "Research Question," "Knowledge Creation," "Knowledge Transfer,"

**Iranian Journal of
Information
Processing and
Management**

**Iranian Research Institute
for Information Science and Technology
(IranDoc)**

ISSN 2251-8223

eISSN 2251-8231

Indexed by SCOPUS, ISC, & LISTA

Vol. 41 | No. 2 | pp. 393-418

Winter 2026

<https://doi.org/10.22034/ijpm.2025.2071609.2090>

* Corresponding Author

and “Promotion of Using Evidence.” In addition to descriptive statistics, the data analysis for this study utilized ANOVA tests and regression analysis. The results showed that the mean total score of the knowledge translation process at Persian Gulf Universities—Bushehr (99.97 ± 19.93) and Lorestan (99.80 ± 15.30)—was higher than at Hormozgan University (93.94 ± 21.49) and Shahid Chamran University of Ahvaz (93.55 ± 21.76). Among the examined components, the highest mean belonged to the element “Knowledge Transfer,” and the lowest mean related to “Promotion of Using Evidence”. Additionally, it was found that all components of the knowledge translation process significantly contributed to explaining and predicting researchers’ performance ($p < 0.001$), and the standardized coefficients (Beta) indicate that the knowledge transfer component had the greatest effect on knowledge translation performance with a coefficient of 0.95, followed by knowledge creation (0.90), promotion of using evidence (0.86), and research question (0.85). The results of this study indicate that establishing systematic links between universities and stakeholders can enhance the effectiveness of knowledge translation and help improve evidence-based decision-making at the national level. It is recommended that future researches focus on knowledge translation within executive organizations and industries, using tools localized for the organizational dimension.

Keywords: Knowledge Translation, Research Question, Knowledge Creation, Knowledge Transfer, Promotion of Using Evidence, Practical Research, Industry

ترجمان دانش در پژوهش‌های آکادمیک: مطالعه موردی دانشگاه‌های ایران

سارا دخش

پژوهشگر پسادکتری؛ گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی
پزشکی؛ دانشکده علوم پیراپزشکی؛ دانشگاه علوم
پزشکی تهران؛ تهران، ایران؛
saradakhesh@gmail.com

شهناز خادمی‌زاده

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشیار؛ گروه
علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشگاه شهید چمران
اهواز؛ اهواز، ایران؛
s.khademi@scu.ac.ir

مژگان زارعی ونوول

دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی؛ استادیار؛
مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت؛
دانشگاه علوم پزشکی لرستان؛ خرم‌آباد، ایران؛
venovel14@gmail.com

روژان خضری

دانشجوی دکتری اپیدمیولوژی؛ کمیته تحقیقات
دانشجویی؛ دانشگاه علوم پزشکی ایران؛ تهران، ایران؛
khezri.rojan@yahoo.com

مقاله برای اصلاح به مدت ۱۶ روز نزد پدیدآوران بوده است.

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۷

دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۲۲

نشریه علمی | رتبه بین‌المللی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

شاپا (چاپی) ۲۲۲۳-۲۲۵۱

شاپا (الکترونیکی) ۸۲۳۱-۸۲۵۱

نما به در SCOPUS، ISI، LISTA و

jipm.irandoc.ac.ir

دوره ۴۱ | شماره ۲ | صص ۳۹۳-۴۱۸

زمستان ۱۴۰۴

<https://doi.org/10.22034/jipm.2025.2071609.2090>

چکیده: با حرکت جهان به سمت اقتصاد مبتنی بر دانایی، دانش و مدیریت آن به عاملی حیاتی در حفظ قدرت رقابتی سازمان‌ها و صنایع تبدیل شده است. در این راستا، بررسی فرایند ترجمان دانش در دانشگاه‌ها و صنایع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف سنجش وضعیت ترجمان دانش پژوهشگران دانشگاه‌های ایران (شهید چمران اهواز، لرستان، هرمزگان، و خلیج فارس بوشهر) انجام شده است. پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه پژوهش ۲۸۵ عضو هیئت علمی دانشکده‌های مهندسی از چهار دانشگاه شهید چمران اهواز، خلیج فارس بوشهر، لرستان، و هرمزگان بودند. گردآوری داده‌ها با استفاده از «پرسشنامه خودارزیابی فعالیت‌های ترجمان دانش پژوهشگران دانشگاهی» صورت گرفت که از ۳۰ گویه در قالب چهار حیطه «سؤال پژوهش»، «تولید دانش»، «انتقال دانش» و «ترویج استفاده از شواهد» تشکیل شده است. در تحلیل داده‌های این پژوهش افزون‌بر شاخص‌های آمار توصیفی، از آزمون‌های آماری ANOVA و تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد.

نمودارهای پراکنش نیز ترسیم شد. با توجه به یافته‌ها، میانگین نمره کل فرایند ترجمان دانش در دانشگاه‌های خلیج فارس بوشهر ($19/93 \pm 99/97$) و لرستان ($15/30 \pm 99/80$) بالاتر از دانشگاه‌های هرمزگان ($21/49 \pm 93/94$) و شهید چمران اهواز ($21/76 \pm 93/55$) است. همچنین در بین مؤلفه‌های مورد بررسی، بالاترین میانگین به مؤلفه «انتقال دانش» اختصاص داشت و کمترین میانگین نیز مربوط به «ترویج استفاده از شواهد» بود. همچنین مشخص شد که تمامی مؤلفه‌های فرایند ترجمان دانش به‌طور معناداری در تبیین و پیش‌بینی عملکرد پژوهشگران نقش دارند ($p < 0.001$) و ضرایب استاندارد شده (Beta) بیانگر آن است که مؤلفه انتقال دانش با ضریب $0/95$ بیشترین تأثیر را بر عملکرد ترجمان دانش دارد و پس از آن به ترتیب، تولید دانش ($0/90$)، ترویج استفاده از شواهد ($0/86$)، و سؤال پژوهش ($0/85$) اثرگذار هستند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ایجاد ارتباط نظام‌مند میان دانشگاه‌ها و بهره‌داران می‌تواند اثربخشی ترجمان دانش را افزایش داده و به بهبود تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر شواهد در سطح ملی کمک کند. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی با تمرکز بر ترجمان دانش در سازمان‌های اجرایی و صنایع با استفاده از ابزارهای بومی شده در بعد سازمانی انجام گیرد.

کلیدواژه‌ها: ترجمان دانش، سؤال پژوهش، تولید دانش، انتقال دانش، ترویج استفاده از شواهد، پژوهش کاربردی، صنعت

۱. مقدمه

دانش محرکی درونی است و زمانی دارای مفهوم می‌شود که توسط اشخاص تفسیر و استفاده شده و سرانجام به آن معنا داده شود (Nonaka, Toyama & Konno 2000). با توجه به هزینه‌هایی که سازمان‌ها برای تولید دانش متحمل می‌شوند، بهره‌گیری بهینه از این تولیدات اهمیت بالایی دارد و این مهم از طریق انتقال دانش پژوهشگران به بهره‌داران امکان‌پذیر است. البته باید توجه داشت که صرف انتقال دانش تضمین‌کننده بهره‌گیری از دانش نیست. زیرا در این میان عوامل گوناگونی چون میزان تسلط استفاده‌کنندگان به موضوع پژوهش، میزان معلومات استفاده‌کنندگان، ارتباط بین پژوهشگران و استفاده‌کنندگان، کیفیت پژوهش و بستر سازمان بر میزان استفاده از نتایج پژوهش توسط سازمان‌ها مؤثر است (صادق‌زاده و ایقان، حسن‌زاده و نجفقلی‌نژاد و رجوی ۱۳۹۲).

فرایند ترجمان دانش به‌عنوان بخشی از مدیریت محتوای پژوهشی، دانش را به‌منظور کاربردی کردن نتایج انتقال می‌دهد. به‌گفته دیگر، ترجمان دانش به‌معنای کاربردی کردن دانش در ساختاری متناسب با درک بهره‌داران است (Boyce et al. 2017; Rosen & Brotto 2021). «ما به تحقیقات کمتر، تحقیقات بهتر و تحقیقات انجام‌شده به‌دلایل درست

نیاز داریم». این جمله مهم توسط آماردان مشهور جهان، «آلتمن» در سال ۱۹۹۴ مطرح شد (Altman 1994 نقل در Hildebrandt et al. 2022). «انتخاب سؤال پژوهش، کیفیت طراحی و روش پژوهش، شیوه‌های انتشار و کیفیت گزارش‌های پژوهشی» به‌عنوان حوزه‌های کانونی می‌توانند بر تصمیمات و اقدامات بهره‌داران تأثیر داشته باشند (Chalmers & Glasziou 2009).

پس از پایان جنگ جهانی دوم تغییر بنیادی در زمینه پژوهش رخ داد و با گسترش مراکز پژوهشی، سرمایه‌گذاری در پژوهش توسعه پیدا کرد و تمرکز پژوهش‌ها از حیطه نظامی به سمت حوزه کسب و کار تغییر یافت و این تغییر رویکرد به صنعتی شدن جوامع و تعامل پژوهش، فناوری، دولت و صنعت منجر گردید. دانشگاه‌ها نیز بر اثر این تحولات همکاری‌های پژوهشی خود را با صنعت گسترش دادند؛ به‌گونه‌ای که نتایج مطالعات نشان می‌دهد بین سرمایه‌گذاری در بخش پژوهش و تولید ناخالص ملی کشورهای توسعه‌یافته ارتباط معناداری وجود دارد. بدین معنا که تأمین هدفمند منابع مالی پژوهش موجب رشد اقتصادی و افزایش رفاه جوامع می‌شود (بابا اکبری ساری و همکاران ۱۴۰۰). ترجمان دانش یکی از راه‌های مهم برای بهبود ارتباط دانشگاه با صنعت است و صنایع، به‌عنوان یکی از ضروری‌ترین مکان‌ها، نیازمند مصرف علم و دانش هستند. لازم به ذکر است که همکاری راهبردی بین دانشگاه و صنعت، یک انتخاب عاقلانه از سوی دانشگاه‌ها جهت کسب حمایت مالی از صنعت است و کاهش تدریجی وابستگی دانشگاه‌ها به بودجه دولت را در پی دارد (Ting, Yahya & Tan 2019).

با حرکت جهان به سمت اقتصاد مبتنی بر دانایی، سازمان‌ها و صنایع بدون دانش و مدیریت آن، به‌مرور زمان قدرت رقابتی خود را از دست خواهند داد. بنابراین در راستای تلاش برای پیشرفت فناوری و اقتصادی در کشورها نیاز است که بحث انتقال و ترجمان دانش در دانشگاه‌ها و صنایع مورد بررسی قرار گیرد؛ چراکه از یک سو به‌دلیل حجم عظیم اطلاعات تولیدشده و پیچیدگی مطالب برخی از پژوهش‌ها و از سوی دیگر، وجود مشکلات و محدودیت‌هایی در تهیه منابع و فراهم‌آوری زیرساخت‌های لازم در صنایع و سازمان‌ها، استفاده بهینه از دانش برای بهره‌برداری از نتایج و دستاوردهای پژوهشی در چارچوب ترجمان دانش دارای اهمیت خواهد بود؛ با این هدف که سرمایه‌گذاری در این بخش به هدر نرود و در ادامه، پژوهش‌ها به سمت تجاری‌سازی هدایت شوند (عظیمی و همکاران ۱۳۹۶؛ Inanga & Schneider 2005).

با وجود تأکید فراوان بر تولید دانش در دانشگاه‌ها، فرایند ترجمان دانش به‌ویژه در محیط‌های دانشگاهی ایران کمتر مورد سنجش نظام‌مند قرار گرفته است. پژوهش‌های گذشته بیشتر بر تولید علم و کمیت خروجی‌های پژوهشی متمرکز بوده‌اند؛ در حالی که چگونگی انتقال و به‌کارگیری نتایج پژوهش در صنعت و جامعه، به‌عنوان مرحله نهایی چرخه دانش، کمتر بررسی شده است. این امر بیانگر وجود شکاف دانشی در زمینه شناخت وضعیت ترجمان دانش میان دانشگاه و صنعت در کشور است؛ شکافی که می‌تواند مانع بهره‌گیری از ظرفیت علمی دانشگاه‌ها در حل مسایل واقعی شود. از این رو، پژوهش حاضر با هدف سنجش و تحلیل وضعیت ترجمان دانش در میان اعضای هیئت علمی گروه‌های مهندسی دانشگاه‌های منتخب ایران انجام شد تا تصویری روشن از نقاط قوت، ضعف و مسیرهای بهبود تعامل میان پژوهش آکادمیک و نیازهای صنعتی ارائه دهد.

۲. مبانی نظری پژوهش

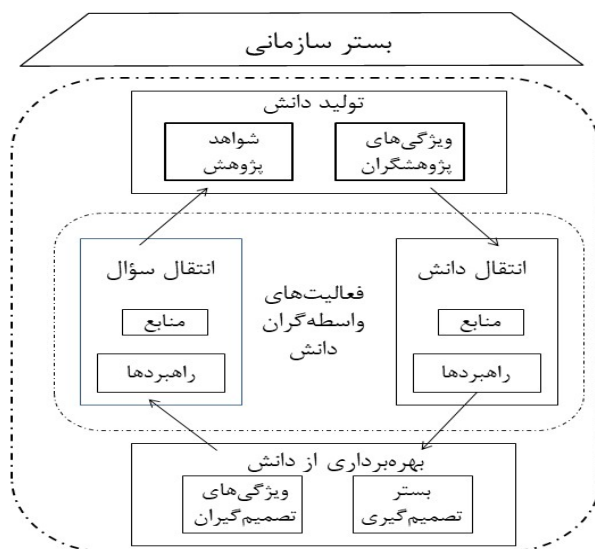
ترجمان دانش

فکر پر کردن شکاف میان پژوهش و عمل در دهه‌های گذشته با نام‌های مختلف مطرح شده است، اما سرانجام، بعد از سال ۲۰۰۰ بود که اصطلاح «ترجمان دانش» با دیدگاهی جدید و معنادار توسط «مؤسسه تحقیقات سلامت کانادا»^۱ رواج یافت (Mitchell 2004). ترجمان دانش به‌عنوان بخشی از نظام مدیریت دانش، مجموعه‌ای از روش‌ها و فعالیت‌هایی است که به‌دنبال کشش و جذب دانش و عمل به سمت وسوی هم، طی یک فرایند دو طرفه رخ می‌دهد؛ با این هدف که در انتها به افزایش درک و اثربخشی فرایندهای کاربرد دانش منتهی شود (Acadia 2016). در مجموع، طبق تعریف «مؤسسه تحقیقات سلامت کانادا»، ترجمان دانش به‌معنای «تولید، تبادل، تلفیق و کاربرد کاملاً اخلاقی دانش در نظام پیچیده تعاملات بین پژوهشگران و کاربران، برای تسریع در کسب منافع حاصل از پژوهش یعنی ارتقای سطح سلامت جامعه، خدمات و پیامدهای مؤثرتر سلامت و تقویت نظام مراقبت سلامت» است (صدیقی و همکاران ۱۳۸۷).

پژوهش حاضر در راستای مدل طراحی شده صدیقی و همکاران در سال ۱۳۸۶، از سوی دانشگاه علوم پزشکی تهران، تحت عنوان «مدل چرخه ترجمه دانش» اجرا شده است. نقطه

1. Canadian Institute of Health Research (CIHR)

تمایز این مدل نسبت به سایر مدل‌های ترجمان دانش این است که «مدل چرخه ترجمه دانش» که با استفاده از نگرش ساختاری طراحی شده، در تبیین برنامه‌ها و استراتژی‌های انتقال دانش در بستر سازمان‌های پژوهشی کاربرد دارد. به کمک این مدل می‌توان به اجرای مداخله‌های مورد نیاز، همچون نقش کتابداران دانشگاهی به‌عنوان واسطه‌گران دانش، در جهت کاهش فاصله علم و پژوهش پرداخت که در سطح واحدهای تولیدکننده دانش، به‌ویژه دانشگاه کاربرد دارد. «مدل چرخه ترجمه دانش» بر اساس شکل ۱، از پنج بخش اصلی تحت عنوان تولید دانش، انتقال دانش، استفاده از پژوهش، انتقال سؤال و بستر سازمانی تشکیل شده است (صدیقی و همکاران ۱۳۸۶).

شکل ۱. «مدل چرخه ترجمه دانش» (صدیقی و همکاران ۱۳۸۶)

۳. پیشینه پژوهش

با بررسی اولیه مطالعات ترجمان دانش مشخص شد که بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته در علوم پزشکی بوده و در دانشگاه‌ها و مراکز علمی مختلف انجام شده‌اند. این مطالعات با اهداف مختلفی مانند «ادغام آموزش ترجمان دانش در کوریکولوم پزشکی» (اسکندریه و همکاران ۱۴۰۲)، «سنجش وضعیت ترجمان دانش به صورت تجربی در حوزه آموزش پزشکی» (Onyura et al. 2015)، «ارزیابی فرایند ترجمان دانش در میان پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی بوشهر» (Dakhesh et al. 2018a)، «تعیین وضعیت ترجمان دانش در

دانشگاه علوم پزشکی شیراز» (رستمی و همکاران ۱۳۹۸)، و «ترجمان دانش در پیاده‌سازی دستورالعمل‌های بالینی» (Campioni, Wampler & Newell 2025) انجام گرفته است. اما در سال‌های اخیر شاهد ارزیابی فرایند ترجمان و تبادل دانش در پژوهش‌های غیرپزشکی نیز بوده‌ایم که در ادامه، به تشریح آنها می‌پردازیم.

«دهقانی و منصوری»، در مطالعه خود به تحلیل و کشف قوانین انتقال دانش در فرایند نوآوری مشارکتی دانشگاه-صنعت پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که برخی از عوامل در شبکه‌های اجتماعی (اعتماد، قابلیت انتقال دانش، ظرفیت جذب دانش و سازوکارهای قرارداد) با درجات مختلف بر انتقال دانش تأثیر می‌گذارند (۱۴۰۱). در مطالعه دیگر، «صراطی شیرازی و خادمی»، کانال‌های جریان دانش میان دانشگاه و صنعت را با رویکرد علم‌سنجی مورد بررسی قرار داده‌اند. در بررسی ارتباط بین صنعت و دانشگاه عملکرد و تأثیر همکاری‌ها، انتقال دانش، مدل ماریچ سه گانه، صنعت، انتقال فناوری، دانش، کارآفرینی و تحقیق و توسعه، از مهم‌ترین مفاهیم استخراج شده بودند (۱۴۰۲). یافته‌های پژوهش «نورالهی و قنبری» نیز نشان داد که مرزگستری در ارتباط صنعت و دانشگاه مشتمل بر پیشایندهای ساختاری-فناوری، ساختاری-سازمانی، فردی-سازمانی، سبک‌های رهبری، روان‌شناختی-فردی، تیم‌سازی و پسایندهای توسعه مهارت‌های مدیریت دانش، ارتقای خلاقیت-نوآوری سازمانی، ارتقای سرمایه اجتماعی، توسعه شبکه ارتباطی، عملکرد و پیامدهای سازمانی، ارتقای سرمایه روان‌شناختی، پیامدهای شغلی-فردی، توسعه فردی-شخصی، ارتقای تعهد سازمانی و آسیب نقش سازمانی بود (۱۴۰۳). همچنین نتایج مطالعه (Borges 2012) نشان داد زمانی که کارکنان در محیطی تیمی و حمایت‌گرا قرار گرفته و تجربه تعاملات هدفمندی در محیط کار داشته باشند، از انگیزه بیشتری برای اشتراک شواهد برخوردارند. «عباس» و همکاران در مطالعه خود بیان داشتند که در چین، دانشگاه‌ها و گروه‌های تحقیقاتی آنها در تولید و تجاری‌سازی نتایج تحقیقات، از طریق فعالیت‌های دفاتر انتقال فناوری، به‌عنوان پل فناوری بین دانشگاه‌ها و صنایع، و همچنین در ارائه خدمات قانونی و تجاری، غالب و موفق هستند (Abbas et al. 2018). همچنین در این راستا، «کانونیکو» و همکاران اشاره دارند که تبیین اهداف پروژه بعد کلیدی برای حمایت از ترجمه دانش است تا در آن محققان و کارمندان شرکت به سمت یک معنای مشترک همگرا شوند (Canónico et al. 2020). «راجرز» نیز در مطالعه خود بیان می‌کند که بیشتر دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی نیاز به مشارکت محققان در ترجمه دانش را به‌شيوه‌هایی

همچون مطرح کردن در رویدادهای سازمانی، برنامه‌های راهبردی و بیانیه‌های تحقیقاتی ترویج می‌کنند. یکی از راه‌های تأثیرگذار برای انتشار تحقیقات، مقالات خبری مبتنی بر تحقیق است (Rogers 2024).

۴. سؤال‌های پژوهش

- الف) نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش به تفکیک در سؤال پژوهش، تولید دانش، انتقال دانش و ترویج استفاده از شواهد) در دانشگاه‌های ایران چگونه است؟
- ب) رابطه جنسیت و مرتبه علمی پژوهشگران با نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش دانشگاه‌های ایران چگونه است؟
- ج) مؤثرترین مؤلفه‌ها در عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران دانشگاه‌های ایران کدام‌اند؟

۵. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه پژوهش ۲۸۵ عضو هیئت علمی دانشکده‌های مهندسی از چهار دانشگاه شهید چمران اهواز، خلیج فارس بوشهر، لرستان، و هرمزگان بودند که بدون نمونه‌گیری و به شیوه سرشماری وارد مطالعه شدند. از دلایل انتخاب چهار دانشگاه مذکور می‌توان به ارتباط ویژه آنها با بخش صنعت کشور، به‌ویژه در علوم مهندسی اشاره کرد که با هدف ارزیابی وضعیت عملکرد ترجمان دانش اعضای هیئت علمی گروه‌های مهندسی آنها وارد مطالعه حاضر شدند. منظور از ارتباط ویژه این چهار دانشگاه با بخش صنعت، سابقه تعامل و همکاری آنها با صنایع منطقه‌ای و ملی در قالب قراردادهای پژوهشی، طرح‌های کاربردی و پروژه‌های مشترک در حوزه مهندسی بود. اما در مجموع، ۲۰۶ نفر از اعضای هیئت علمی گروه‌های مهندسی تمایل به همکاری داشتند. به‌گفته دیگر، از اعضای هیئت علمی مهندسی دانشگاه‌های شهید چمران اهواز (۱۰۸ نفر)، خلیج فارس بوشهر (۸۴ نفر)، لرستان (۳۸ نفر) و هرمزگان (۵۵ نفر) به ترتیب تنها ۷۹، ۷۲، ۲۱ و ۳۴ نفر پاسخ دادند.

گردآوری داده‌ها با استفاده از «پرسشنامه خودارزیابی فعالیت‌های ترجمان دانش پژوهشگران دانشگاهی» صورت گرفت که در مطالعه Dakhesh et al. (2018b) طراحی و روان‌سنجی شده است. این پرسشنامه متشکل از مشخصات پژوهشگران و ۳۰ گویه در قالب

چهار حیطه «سؤال پژوهش»^۱، «تولید دانش»^۲، «انتقال دانش»^۳ و «ترویج استفاده از شواهد»^۴ است. طیف امتیازدهی به هر یک از سؤال‌ها در قالب طیف «لیکرت» و در بازه ۱ تا ۵ تعریف شده است. میانگین نمرات عملکرد پژوهشگران در کل فرایند ترجمان دانش در چهار سطح نامطلوب (۳۰-۶۰)، تاحدی مطلوب (۶۱-۹۰)، مطلوب (۹۱-۱۲۰) و بسیار مطلوب (۱۲۱-۱۵۰) بررسی شد. همه چهار حیطه به‌دین‌روش در چهار سطح ارزیابی شده‌اند. پس از ارائه پرسشنامه به پژوهشگران مذکور در بهمن ماه ۱۴۰۱ به دو شکل حضوری و مجازی و پیگیری‌های صورت گرفته در ۴ ماه، سرانجام فعالیت‌های ترجمان دانش ۲۰۶ نفر از اعضای هیئت علمی مورد ارزیابی قرار گرفت و ۷۹ عضو هیئت علمی به دلیل عدم همکاری از پژوهش حذف شدند.

همان‌گونه که اشاره شد، در مطالعه Dakhesh et al. (2018b) در مرحله روان‌سنجی، روایی ابزار به دوروش روایی صوری^۵ (کمی و کیفی) و روایی محتوایی^۶ (کمی و کیفی) با امتیاز تأثیر^۷ ۴/۴۸، شاخص روایی محتوایی^۸ ۰/۹۲ و نسبت روایی محتوایی^۹ ۰/۹۵ ارزیابی شده است و در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه نیز با ضریب آلفای کرونباخ^{۱۰} ۰/۹۶ مورد تأیید قرار گرفت. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS ویرایش ۲۴ انجام شد. همچنین در تحلیل داده‌های این پژوهش افزون‌بر شاخص‌های آمار توصیفی، از آزمون‌های آماری ANOVA و تحلیل رگرسیون خطی استفاده شده است. از نمودارهای پراکنش برای نمایش نتایج نیز استفاده شد. سطح معناداری برای کلیه مقایسه‌ها و آزمون‌های آماری ($P < 0.05$) ارزیابی شد.

-
1. research question
  2. knowledge creation
  3. knowledge transfer
  4. promotion of using evidence
  5. face validity
  6. content validity
  7. impact score
  8. content validity index (CVI)
  9. content validity ratio (CVR)
  10. Cronbach's alpha

۶. یافته‌ها

۱-۶. نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش

نتایج نشان داد که عملکرد ۲۰۶ عضو هیئت علمی دانشگاه‌های مورد بررسی در فرایند ترجمان دانش، در هر چهار مؤلفه (سؤال پژوهش، تولید دانش، انتقال دانش، و ترویج استفاده از شواهد) و همچنین در مجموع کل فرایند، دارای تفاوت‌هایی است. میانگین نمره کل فرایند ترجمان دانش در دانشگاه‌های خلیج فارس بوشهر ($19/93 \pm 99/97$)، و لرستان ($15/30 \pm 99/80$) بالاتر از دانشگاه‌های هرمزگان ($21/49 \pm 93/94$)، و شهید چمران اهواز ($21/76 \pm 93/55$) بود. همچنین در بین مؤلفه‌های مورد بررسی، بالاترین میانگین به مؤلفه «انتقال دانش» اختصاص داشت و کمترین میانگین نیز مربوط به «ترویج استفاده از شواهد» بود (جدول ۱).

جدول ۱. نمره عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران در دانشگاه‌های شهید چمران اهواز، لرستان، هرمزگان، و خلیج فارس بوشهر

دانشگاه	مؤلفه	بیشینه	کمینه	میانگین	انحراف معیار
شهید چمران اهواز	سؤال پژوهش	۳۰	۶	۱۸/۹۳	۴/۸۶
	تولید دانش	۳۵	۷	۲۴/۱۷	۵/۷۷
	انتقال دانش	۶۵	۱۳	۳۸/۶۰	۹/۶۵
	ترویج استفاده از شواهد	۲۰	۴	۱۱/۸۳	۴/۱۴
	مجموع (کل فرایند)	۱۴۶	۳۰	۹۳/۵۵	۲۱/۷۶
لرستان	سؤال پژوهش	۳۰	۱۱	۱۹/۹۵	۴/۴۵
	تولید دانش	۳۱	۱۶	۲۵/۶۱	۴/۰۱
	انتقال دانش	۵۲	۲۵	۴۱/۳۳	۶/۶۲
	ترویج استفاده از شواهد	۱۶	۹	۱۲/۹۰	۲/۳۰
	مجموع (کل فرایند)	۱۲۲	۶۰	۹۹/۸۰	۱۵/۳۰
هرمزگان	سؤال پژوهش	۲۷	۶	۱۸/۰۰	۵/۱۰
	تولید دانش	۳۳	۱۴	۲۳/۱۷	۵/۱۴
	انتقال دانش	۶۰	۲۲	۴۰/۳۲	۹/۲۳
	ترویج استفاده از شواهد	۱۸	۴	۱۲/۴۴	۳/۴۹

انحراف معیار	میانگین	کمینه	بیشینه	مؤلفه	دانشگاه
۲۱/۴۹	۹۳/۹۴	۵۳	۱۳۴	مجموع (کل فرایند)	
۴/۱۲	۲۰/۰۸	۹	۲۷	سؤال پژوهش	خلیج فارس
۴/۹۱	۲۴/۷۰	۱۲	۳۲	تولید دانش	بوشهر
۹/۰۱	۴۲/۳۰	۱۹	۵۷	انتقال دانش	
۳/۵۷	۲۱/۸۷	۵	۱۹	ترویج استفاده از شواهد	
۱۹/۹۳	۹۹/۹۷	۴۸	۱۳۳	مجموع (کل فرایند)	

۲-۶. رابطه جنسیت و مرتبه علمی پژوهشگران با نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش

جدول ۲، بیانگر این است که در چهار دانشگاه مورد بررسی، درصد پژوهشگران مرد به‌طور قابل توجهی از پژوهشگران زن بیشتر بوده است؛ به گونه‌ای که دانشگاه خلیج فارس بوشهر با ۸۷/۵ درصد پژوهشگر مرد و ۱۲/۵ درصد پژوهشگر زن بیشترین تفاوت جنسیتی را در پژوهشگران دانشکده مهندسی داشته است.

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد شرکت کنندگان به تفکیک دانشگاه و جنسیت

ردیف	دانشگاه	جنسیت	فراوانی	درصد
۱	شهید چمران اهواز	مرد	۶۶	۸۳/۵۴
		زن	۱۳	۱۶/۴۵
۲	لرستان	مرد	۱۷	۸۰/۹۵
		زن	۴	۱۹/۰۴
۳	هرمزگان	مرد	۲۹	۸۵/۲۹
		زن	۵	۱۴/۷۰
۴	خلیج فارس بوشهر	مرد	۶۳	۸۷/۵۰
		زن	۹	۱۲/۵۰

با بررسی رابطه جنسیت با نمره عملکرد پژوهشگران مشخص شد که میانگین نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش بر حسب جنسیت در دانشگاه‌های مورد بررسی

تفاوت معناداری ندارد، اما در اغلب موارد، پژوهشگران زن میانگین نمره عملکرد بالاتری نسبت به مردان کسب کرده‌اند. به‌طور مشخص، در دانشگاه خلیج فارس بوشهر، زنان با میانگین نمره عملکرد ترجمان دانش $14/93 \pm 109/33$ در مقایسه با مردان ($98/63 \pm 20/29$) بالاترین تفاوت را نشان دادند (جدول ۳).

جدول ۳. رابطه جنسیت و نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش به تفکیک دانشگاه‌ها

دانشگاه	جنسیت	فراوانی	میانگین نمره عملکرد	انحراف معیار	میانگین خطای استاندارد
شهید چمران اهواز	مرد	۶۶	۹۳/۸۹	۲۰/۶۲	۲/۵۳
	زن	۱۳	۹۱/۸۴	۲۷/۷۷	۷/۷۰
لرستان	مرد	۱۷	۹۹/۴۷	۱۵/۰۴	۳/۶۴
	زن	۴	۱۰۱/۲۵	۱۸/۷۶	۹/۳۸
هرمزگان	مرد	۲۹	۹۲/۵۱	۲۲/۳۰	۴/۱۴
	زن	۵	۱۰۲/۲۰	۱۵/۱۷	۶/۷۸
خلیج فارس بوشهر	مرد	۶۳	۹۸/۶۳	۲۰/۲۹	۲/۵۵
	زن	۹	۱۰۹/۳۳	۱۴/۹۳	۴/۹۷

همچنین در چهار دانشگاه مورد بررسی، بیشترین سهم اعضای هیئت علمی به مرتبه استادیاری اختصاص داشت؛ بدین صورت که در دانشگاه‌های خلیج فارس بوشهر، لرستان، هرمزگان، و شهید چمران اهواز به ترتیب $62/50$ ، $61/90$ ، $61/76$ و $60/02$ درصد از پژوهشگران دانشکده مهندسی در مرتبه علمی استادیار قرار داشتند (جدول ۴).

جدول ۴. توزیع فراوانی و درصد شرکت کنندگان به تفکیک دانشگاه و مرتبه علمی

ردیف	دانشگاه	مرتبه علمی	فراوانی	درصد
۱	شهید چمران اهواز	مربی	۷	۸/۸۶
		استادیار	۴۹	۶۰/۰۲
		دانشیار	۱۳	۱۶/۴۵
		استاد	۱۰	۱۲/۶۵
		جمع کل	۷۹	

ردیف	دانشگاه	مرتبۀ علمی	فراوانی	درصد
۲	لرستان	مربی	۱	۴/۷۶
		استادیار	۱۳	۶۱/۹۰
		دانشیار	۵	۲۳/۸۰
		استاد	۲	۹/۵۲
		جمع کل	۲۱	
۳	هرمزگان	مربی	۳	۸/۸۲
		استادیار	۲۱	۶۱/۷۶
		دانشیار	۶	۱۷/۶۴
		استاد	۴	۱۱/۷۶
		جمع کل	۳۴	
۴	خلیج فارس بوشهر	مربی	۸	۱۱/۱۱
		استادیار	۴۵	۶۲/۵۰
		دانشیار	۱۵	۲۰/۸۳
		استاد	۴	۵/۵۵
		جمع کل	۷۲	

از سوی دیگر، مطابق با نتایج جدول ۵، با بررسی رابطه مرتبه علمی پژوهشگران با نمره عملکرد ترجمان دانش مشخص شد که میانگین نمره عملکرد پژوهشگران با افزایش مرتبه علمی در هر چهار دانشگاه مورد بررسی روند افزایشی دارد؛ به گونه‌ای که در همه دانشگاه‌ها اساتید (مرتبه استادتمام) بالاترین میانگین نمره عملکرد را کسب کرده و مریمان کمترین میانگین را داشتند. اما این روند تنها در دانشگاه خلیج فارس بوشهر از نظر آماری معنادار بود ($P < 0.0001$) و تفاوت عملکرد بین گروه‌های مختلف مرتبه علمی در این دانشگاه تأیید شد. در سایر دانشگاه‌ها، هرچند روند افزایشی مشاهده شد، اما تفاوت معنادار آماری وجود نداشت.

جدول ۵. رابطه مرتبه علمی و نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش به تفکیک دانشگاه‌ها

دانشگاه	مرتبه علمی	فراوانی	میانگین نمره عملکرد	فاصله اطمینان ۹۵ درصد		سطح معناداری
				حد پایین	حد بالا	
شهید چمران اهواز	مری	۷	۸۰/۵۷	۴۵/۷۶	۱۱۵/۳۸	۰/۰۹۱
	استادیار	۴۹	۹۱/۹۳	۸۷/۳۷	۹۶/۵۰	
	دانشیار	۱۳	۹۷/۰۰	۸۴/۰۰	۱۰۹/۹۹	
	استاد	۱۰	۱۰۶/۱۰	۸۵/۱۳	۱۲۷/۰۶	
	کل	۷۹	۹۳/۵۵	۸۸/۶۸	۹۸/۴۳	
لرستان	مری	۱	۷۷/۰۰	۰۰/۰۰	۰۰/۰۰	۰/۵۲۸
	استادیار	۱۳	۱۰۱/۴۶	۹۲/۱۴	۱۱۰/۷۷	
	دانشیار	۵	۹۹/۶۰	۸۷/۲۵	۱۱۱/۹۴	
	استاد	۲	۱۰۱/۰۰	-۱۶۵/۸۳	۳۶۷/۸۳	
	کل	۲۱	۹۹/۸۰	۹۲/۸۴	۱۰۶/۷۷	
هرمزگان	مری	۳	۸۲/۰۰	۲۵/۷۳	۱۳۸/۲۶	۰/۱۰۴
	استادیار	۲۱	۹۰/۹۵	۸۲/۶۸	۹۹/۲۱	
	دانشیار	۶	۹۴/۸۳	۶۲/۷۹	۱۲۶/۸۷	
	استاد	۴	۱۱۷/۲۵	۱۰۵/۲۴	۱۲۹/۲۵	
	کل	۳۴	۹۳/۹۴	۸۶/۴۴	۱۰۱/۴۴	
خلیج فارس بوشهر	مری	۸	۷۹/۰۰	۶۰/۱۳	۹۷/۸۶	۰/۰۰۰
	استادیار	۴۵	۹۸/۶۴	۹۳/۱۷	۱۰۴/۱۱	
	دانشیار	۱۵	۱۰۸/۸۶	۱۰۱/۴۵	۱۱۶/۲۷	
	استاد	۴	۱۲۳/۵۰	۱۰۱/۴۳	۱۴۵/۵۶	
	کل	۷۲	۹۹/۹۷	۹۵/۲۸	۱۰۴/۶۵	

۶-۳. مؤثرترین مؤلفه‌ها در عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران

نتایج جدول ۶، نشان داد که تمامی مؤلفه‌های فرایند ترجمان دانش (سؤال پژوهش، تولید دانش، انتقال دانش، و ترویج استفاده از شواهد) به‌طور معناداری در تبیین و پیش‌بینی عملکرد پژوهشگران نقش دارند ($p < 0.001$). ضرایب استاندارد شده (Beta) بیانگر آن است

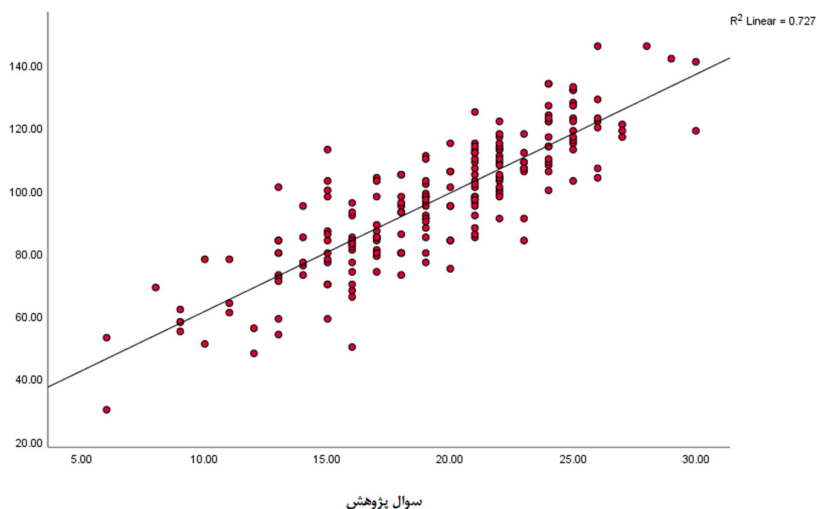
که مؤلفه انتقال دانش با ضریب ۰/۹۵ بیشترین تأثیر را بر عملکرد ترجمان دانش دارد و پس از آن به ترتیب، تولید دانش (۰/۹۰)، ترویج استفاده از شواهد (۰/۸۶)، و سؤال پژوهش (۰/۸۵) اثرگذار هستند.

جدول ۶. ضرایب مدل رگرسیونی مؤلفه‌ها در عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران

مؤلفه‌های ترجمان دانش	ضرایب			سطح معناداری
	ضرایب استاندارد		ضرایب غیراستاندارد	
	شاخص B	خطای استاندارد	شاخص Beta	
۱ مقدار ثابت (Constant)	۲۳/۵۹	۳/۲۱		۰/۰۰۰
سؤال پژوهش	۳/۷۸	۰/۱۶	۰/۸۵	۰/۰۰۰
۲ مقدار ثابت (Constant)	۹/۸۸	۲/۹۵		۰/۰۰۱
تولید دانش	۳/۵۵	۰/۱۱	۰/۹۰	۰/۰۰۰
۳ مقدار ثابت (Constant)	۱۰/۱۴	۲/۰۲		۰/۰۰۰
انتقال دانش	۲/۱۳	۰/۰۴	۰/۹۵	۰/۰۰۰
۴ مقدار ثابت (Constant)	۳۶/۵۵	۲/۵۲		۰/۰۰۰
ترویج استفاده از شواهد	۴/۸۳	۰/۱۹	۰/۸۶	۰/۰۰۰

۶-۳-۱. سنجش همبستگی مؤلفه «سؤال پژوهش» و نمره کل عملکرد ترجمان دانش

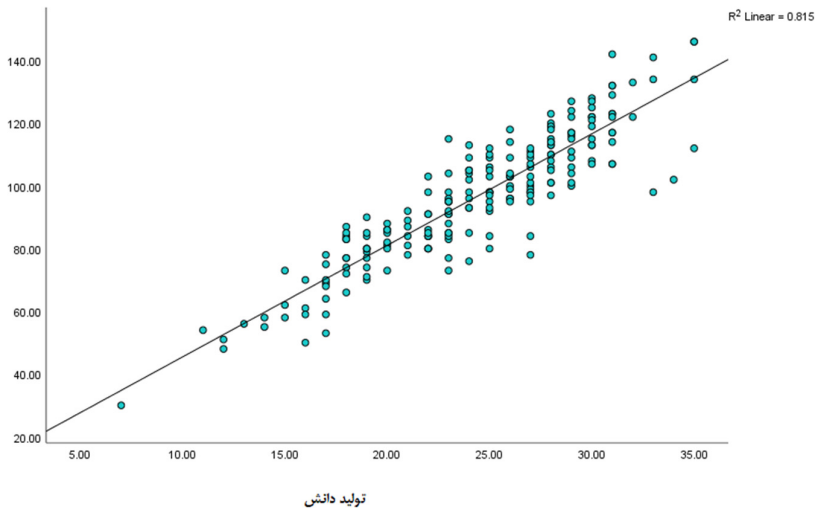
بر اساس نمودار پراکنش ارائه شده، همبستگی مثبت و نسبتاً قوی میان مؤلفه «سؤال پژوهش» و نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش مشاهده می‌شود. مقدار ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۷۲۷ گزارش شد که نشان می‌دهد حدود ۷۳ درصد از تغییرات نمره عملکرد ترجمان دانش توسط نمره سؤال پژوهش تبیین می‌شود. نقاط قرمز نیز نشان‌دهنده داده‌های پژوهشگران مختلف است. هرچند که یک الگوی صعودی مشاهده می‌شود، اما برخی نقاط با فاصله از خط رگرسیون هستند که نشان‌دهنده افرادی با عملکرد متفاوت نسبت به مقدار پیش‌بینی شده توسط مدل است (شکل ۲).

شکل ۲. نمودار پراکنش رابطه مؤلفه سؤال پژوهش و نمره کل از عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران

۶-۳-۲. سنجش همبستگی مؤلفه «تولید دانش» و نمره کل عملکرد ترجمان دانش

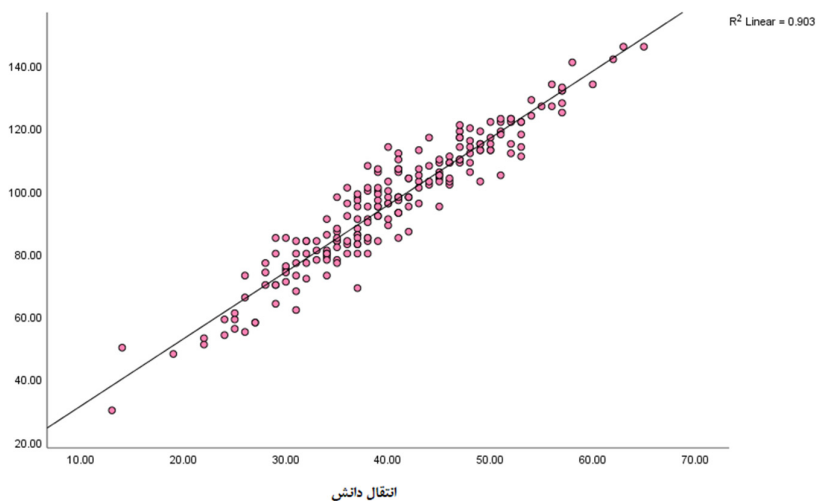
بر اساس نمودار پراکنندگی زیر، همبستگی قوی و مثبت بین مؤلفه «تولید دانش» و نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش مشاهده می‌شود. مقدار ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۸۱۵ است که نشان می‌دهد حدود ۸۲ درصد از تغییرات نمره عملکرد ترجمان دانش توسط نمره تولید دانش ایجاد می‌شود. این رابطه خطی و معنادار بیانگر آن است که هرچه پژوهشگران در حوزه تولید دانش (شامل تولید مقالات، گزارش‌ها، ثبت اختراعات و سایر خروجی‌های علمی) عملکرد بهتری داشته باشند، نمره کلی آنها در فرایند ترجمان دانش نیز افزایش می‌یابد (شکل ۳).

شکل ۳. نمودار پراکنش رابطه مؤلفه تولید دانش و نمره کل از عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران

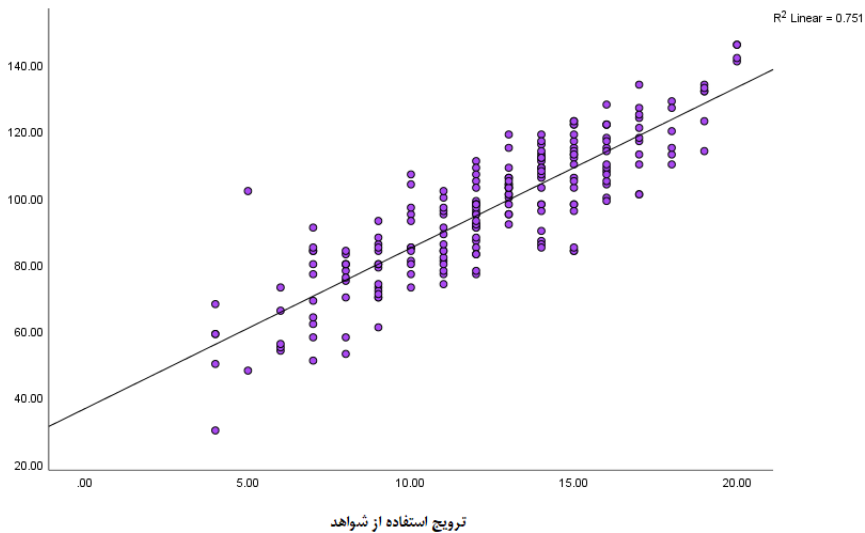
۳-۳-۶. سنجش همبستگی مؤلفه «انتقال دانش» و نمره کل عملکرد ترجمان دانش

مطابق شکل ۴، همبستگی بسیار قوی و مثبت میان مؤلفه «انتقال دانش» و نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش مشاهده می‌شود. مقدار ضریب تعیین (R^2) برای این مؤلفه نیز برابر با $0/903$ گزارش شد که نشان می‌دهد حدود ۹۰ درصد از تغییرات نمره عملکرد ترجمان دانش توسط میزان موفقیت پژوهشگران در انتقال دانش تبیین می‌شود. این رابطه خطی و معنادار بیانگر آن است که هرچه اعضای هیئت علمی در انتقال دانش به بهره‌داران و مخاطبان هدف عملکرد بهتری داشته باشند، نمره کلی آنها در کل فرایند ترجمان دانش نیز به‌طور قابل توجهی افزایش می‌یابد.

شکل ۴. نمودار پراکنش رابطه مؤلفه انتقال دانش و نمره کل از عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران

۶-۳-۴. سنجش همبستگی مؤلفه «ترویج استفاده از شواهد» و نمره کل عملکرد ترجمان دانش بر اساس نمودار پراکنش در شکل ۵، بین مؤلفه «ترویج استفاده از شواهد» و نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش، همبستگی مثبت و نسبتاً قوی وجود دارد. مقدار ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۷۵۱ است که نشان می‌دهد حدود ۷۵ درصد از تغییرات نمره عملکرد ترجمان دانش توسط میزان موفقیت پژوهشگران در ترویج استفاده از شواهد رخ می‌دهد. این رابطه خطی و معنادار بیانگر آن است که در صورتی که اعضای هیئت علمی در ترویج و کاربردی‌سازی شواهد پژوهشی عملکرد بهتری داشته باشند، نمره کلی آنها در کل فرایند ترجمان دانش نیز می‌تواند ارتقا یابد.

شکل ۵. نمودار پراکنش رابطه مؤلفه ترویج استفاده از شواهد و نمره کل از عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران

نتیجه گیری

دانشگاه و صنعت به عنوان مهره‌های کلیدی اقتصاد دانش‌بنیان هستند. بدین مفهوم که چرخ صنعت، بدون پژوهش‌های دانشگاهی و محصولات دانش‌بنیان حرکتی نخواهد داشت. زیرا پیشرفت سازمان‌ها و صنایع به فراهم‌آوری، استفاده و مدیریت مؤثر دانش وابسته است. بنابراین تا زمانی که هدف اصلی از اجرای پژوهش‌ها، کاربست نتایج در قالب فرایند ترجمان دانش نباشد، شاهد دوباره کاری و زیان‌های مالی در نظام پژوهشی خواهیم بود. این است که پژوهش حاضر با هدف سنجش وضعیت ترجمان دانش پژوهشگران دانشگاه‌های ایران (شهید چمران اهواز، لرستان، هرمزگان و خلیج فارس بوشهر) انجام شده است.

در فرایند ترجمان دانش، بالاترین میانگین به مؤلفه «انتقال دانش» و کمترین میانگین به «ترویج استفاده از شواهد» اختصاص یافت که نشان می‌دهد تمرکز محققان بر حیطه انتقال دانش است. در مطالعه «رستمی» و همکاران (۱۳۹۸) نیز کمترین میانگین مربوط به مؤلفه ترویج استفاده از شواهد بود. این همسویی نتایج می‌تواند نشان‌دهنده چالش‌های موجود در فرایند ترویج استفاده از شواهد در دانشگاه‌های مورد بررسی باشد که نیازمند

برنامه‌ریزی‌های هدفمندتر برای ارتقای این مؤلفه است. تلاش برای تقویت روش‌های انتقال دانش و رفع موانع مرتبط با ترویج استفاده از شواهد می‌تواند به افزایش کارایی و اثر بخشی فرایندهای تصمیم‌سازی کمک کند و زمینه را برای اتخاذ تصمیمات علمی و مبتنی بر داده‌ها فراهم آورد.

در بررسی رابطه جنسیت با نمره عملکرد ترجمان دانش پژوهشگران مشخص شد که میانگین نمره عملکرد پژوهشگران در فرایند ترجمان دانش بر حسب جنسیت در دانشگاه‌های مورد بررسی تفاوت معناداری ندارد، اما در اغلب موارد، پژوهشگران زن میانگین نمره عملکرد بالاتری نسبت به مردان کسب کرده‌اند. این موضوع می‌تواند به عوامل ساختاری، اجتماعی و فرهنگی مرتبط با جنسیت در محیط‌های دانشگاهی و پژوهشی برگردد که بر فرصت‌ها و انگیزه‌های پژوهشی افراد تأثیر می‌گذارد. به بیان دیگر، در جوامع دانشگاهی که نگرش‌های جنسیتی وجود دارد؛ زنان به‌طور معمول برای اثبات توانمندی‌های خود تلاش بیشتری دارند و این مسئله ممکن است به عملکرد بالاتر آنها منجر شود. اما در مطالعه (Bustelo & Salido, 2024) که از منظر جنسیتی به ارزیابی فعالیت‌های انتقال و نوآوری دانشگاهیان و محققان اسپانیا پرداخته‌اند، مشارکت زنان نه تنها بسیار کمتر از مردان بود، بلکه آنها در تمام زمینه‌های علمی، میزان موفقیت کمتری نسبت به مردان نشان دادند.

با سنجش رابطه مرتبه علمی پژوهشگران با نمره عملکرد ترجمان دانش نیز مشخص شد که در همه دانشگاه‌ها، اساتید (مرتبه استاد تمام) بالاترین میانگین نمره عملکرد را کسب کرده‌اند و مربیان کمترین میانگین را داشته‌اند. (Usman, 2024) نیز در پژوهش خود بیان می‌کند که داشتن مدرک دکتری تأثیر مثبتی بر بهره‌وری تحقیقاتی دارد. همچنین در مطالعه دیگری که توسط (Pau et al., 2017) انجام شد، محققان به این نتیجه رسیدند که حضور سال‌های بیشتر در دانشگاه و داشتن مدرک دکتری به بهره‌وری تحقیقاتی کمک می‌کند.

در بخش اصلی نتایج، یافته‌های پژوهش نشان داد که مؤلفه «انتقال دانش» بیشترین تأثیر را بر عملکرد ترجمان دانش دارد و پس از آن به ترتیب، «تولید دانش»، «ترویج استفاده از شواهد»، و «سؤال پژوهش» بر فرایند ترجمان دانش اثرگذار هستند. در این راستا در مطالعه دیگری که توسط (Mirezati, Vakilimofrad & Saberi, 2020) در دانشگاه علوم پزشکی همدان انجام شد، نتایج نشان داد که در بین چهار حوزه فعالیت‌های ترجمان

دانش، انتقال دانش بالاترین امتیاز و تولید دانش کمترین امتیاز را داشته است. با توجه به اینکه در پژوهش حاضر مؤلفه «سؤال پژوهش» کم‌اثرترین مؤلفه شناسایی شده، به‌منظور ارتقای این بعد از ترجمان دانش ضروری است که در وهله اول صنایع و دیگر سازمان‌ها طبق نیازسنجی‌هایی که از جامعه هدف انجام می‌شود، سؤالات پژوهش را در قالب اولویت‌های پژوهشی شناسایی کنند و در اختیار دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی قرار دهند. بنابراین، احتمال دارد به این دلیل که اعضای هیئت علمی خود را موظف به تعیین سؤال‌ها و اولویت‌های پژوهشی نمی‌دانند، شاهد این نتیجه در یافته‌های پژوهش بوده‌ایم. با وجود این، در بسیاری از صنایع و سازمان‌های ایران همچنان شاهد سهل‌انگاری در تعیین اولویت‌های پژوهشی هستیم. در این جا می‌توان به ضرورت نقش واسطه‌گران دانش در تکمیل فرایند ترجمان دانش اشاره کرد. واسطه‌گران دانش با تشکیل کمیته‌های ترجمان دانش و یا تشکیل جلسات منظم در دفاتر ارتباط با صنعت دانشگاه‌ها می‌توانند زمینه ارتباط هدفمند میان مدیران و سیاست‌گذاران با پژوهشگران را فراهم نموده و در ارائه اولویت‌ها و اهداف پژوهشی و شفاف‌سازی مسیر ترجمان دانش همکاری قابل ملاحظه‌ای داشته باشند. در این میان کتابداران و اطلاع‌رسانان به دلیل برخورداری از علم میان‌رشته‌ای، ارتباط گسترده با علوم مختلف و همچنین با آگاهی از نحوه دسترسی به منابع پژوهشی قادر خواهند بود در جایگاه واسطه‌گران دانش، نقش تکمیلی در فرایند ترجمان دانش داشته باشند. در همین راستا، «کوتور» در مطالعه خود بیان می‌کند که کتابداران و اطلاع‌رسانان نقش‌های ضروری و چندوجهی در پیشبرد و ارتقای همکاری پژوهشی در محیط‌های دانشگاهی دارند و به‌عنوان تسهیل‌کنندگان کلیدی دسترسی به اطلاعات، تبادل دانش و ارتباطات بین رشته‌ای می‌توانند فعالیت داشته باشند (Kotur 2023). بنابراین، می‌توان چنین ادعا نمود که به‌منظور اجرای هدفمند ترجمان دانش در کانال‌های ارتباطی دانشگاه‌ها و صنایع، نیاز است از تخصص واسطه‌گران دانش در تشکیل کمیته‌های ترجمان دانش در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی بهره‌گرفت و زمینه این مشارکت و تعاملات را در میان پژوهشگران و تصمیم‌گیران، که شامل مدیران و سیاست‌گذاران هستند، فراهم نمود تا در پایان، شاهد کاربست نتایج پژوهش در جوامع و گروه‌های بهره‌دار باشیم.

با جمع‌بندی نتایج پژوهش می‌توان چنین بیان کرد که در صورتی که یافته‌های علمی تحقیقات به هر دلیلی به کار گرفته نشوند و از این منظر از جامعه جدا بمانند، پژوهش نیمه‌تمام خواهد ماند. از سوی دیگر، رسالت پژوهشگر با انتشار مقاله در مجلات

به اتمام نمی‌رسد و بایستی به فرایند ترجمان دانش توجه ویژه‌ای نمود؛ چراکه اگر به‌دنبال پاسخ به نیازهای جامعه در سایه دانشگاه‌ها هستیم، بایستی دانش ضمنی و نظری را به دانش کاربردی تبدیل کنیم. به گفته دیگر، نیاز است که یک ارتباط مؤثر بین دانشگاه‌ها به‌عنوان تولیدکننده دانش و جامعه به‌عنوان کاربران و بهره‌داران دانش برقرار گردد. چنین رویکردی به مدیران و سیاست‌گذاران کمک خواهد کرد که قادر به تصمیم‌گیری مؤثرتر در راستای پژوهش‌های کاربردی و عملیاتی باشند.

از محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به جامعه آماری اشاره کرد که صرفاً شامل اعضای هیئت علمی دانشکده‌های مهندسی چهار دانشگاه منتخب بود. بنابراین، تعمیم نتایج به سایر رشته‌های دانشگاهی یا مؤسسات آموزش عالی باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین از دیگر محدودیت‌ها، عدم دسترسی به پژوهشگران و یا عدم تمایل به پاسخ‌دهی به پرسشنامه و مشارکت در پژوهش از سوی تعدادی از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها بود. با توجه به این محدودیت‌ها، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از رویکردهای ترکیبی (کمی-کیفی)، نمونه‌های گسترده‌تر و داده‌های طولی برای بررسی پویایی ترجمان دانش در محیط‌های دانشگاهی و صنعتی استفاده شود. همچنین توصیه می‌شود که پژوهشی مشابه جهت پیش‌بینی و یا سنجش وضعیت ترجمان دانش در سازمان‌های اجرایی و صنایع با استفاده از ابزار سازمانی ترجمان دانش انجام گیرد.

قدردانی

پژوهشگران مراتب سپاس و قدردانی خود را از اعضای محترم هیئت علمی دانشکده‌های مهندسی دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشگاه لرستان، دانشگاه هرمزگان، و دانشگاه خلیج فارس بوشهر جهت شرکت و همکاری در این پژوهش اعلام می‌دارند.

فهرست منابع

- اسکندریه، شراره، سجاد قانع عزآبادی، رضا شیرکوهی، بهاره یزدی‌زاده، و محمدعلی صحریان. ۱۴۰۲. ترجمان دانش در آموزش پزشکی ایران. *نشریه فرهنگ و ارتقاء سلامت* ۷(۴): ۶۳۱-۶۴۰.
- بابااگری ساری، امیر، محمد قهرمانی، کوروش فتحی واجارگاه، و علیرضا مؤتمنی. ۱۴۰۰. ارائه الگوی ارزشیابی اثرات پژوهش‌های مدیریتی. *پژوهش‌های مدیریت در ایران* ۲۱(۱): ۹۳-۱۱۹.
- دهقانی، سمیه، و فاطمه منصوری. ۱۴۰۱. طراحی و تحلیل انتقال دانش در فرایند نوآوری مشارکتی دانشگاه - صنعت بر اساس نظریه شبکه اجتماعی. *نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری*

۶ (۲۰): ۵۰۱-۵۲۲.

- رستمی، وحیده، پیوند باستانی، زهرا کاوسی، و رامین روانگرد. ۱۳۹۸. وضعیت ترجمان دانش در دانشگاه علوم پزشکی شیراز. *راهبردهای مدیریت در نظام سلامت* ۴ (۳): ۲۱۹-۲۲۹.
- صادق‌زاده وایقان، علی، محمد حسن‌زاده، و اعظم نجفقلی‌نژاد ورجوی. ۱۳۹۲. *اطلاعات و جریان اطلاعات در سازمان‌ها*. تهران: کتابدار.
- صدیقی، ژیللا، سیدرضا مجدزاده، سحرناز نجات، اکبر فتوحی، علی شهیدزاده، ژاله غلامی، ... و کامران یزدانی. ۱۳۸۶. طراحی مدل «ترجمه دانش» جهت بهره‌گیری از نتایج پژوهش. *مجله پایش* ۷ (۱): ۳۵-۴۷.
- صدیقی، ژیللا، سیدرضا مجدزاده، سحرناز نجات، و ژاله غلامی. ۱۳۸۷. *ترجمه دانش و بهره‌برداری از نتایج پژوهش*. تهران: دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- صراطی شیرازی، منصوره، و روح‌اله خادمی. ۱۴۰۲. کانال‌های جریان دانش میان دانشگاه و صنعت: بررسی علم‌سنجی و مروری. *علوم و فنون مدیریت اطلاعات* ۹ (۳): ۳۳-۵۴.
- عظیمی، علی، صنعت جو، اعظم، دیانی، محمدحسین، و رحمت‌اله فتاحی. ۱۳۹۶. *ترجمه دانش و بررسی اثربخشی آن در علوم پزشکی*. *تعامل انسان و اطلاعات* ۴ (۲): ۱-۱۶.
- نوراللهی، سعید، و سیروس قنبری. ۱۴۰۳. شناسایی پیشایندها و پسایندهای مرزگستری ارتباط صنعت و دانشگاه با رویکرد فراترکیب آمیخته. *فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی* ۳۵ (۱): ۸۳-۱۰۸.

References

- Abbas, A., A. Avdic, K. C. Barker & P. Xiaobao. 2018. Knowledge transfer from universities to industry through university technology transfer offices. *Science and Innovation* 14 (2): 5-18.
- Acadia, S. 2016. Knowledge translation and ethics in public and population health from a knowledge management perspective. *Ethics, Medicine and Public Health* 2 (2): 302-309.
- Azimi, A., A. Sanatjoo M. H. Dayani, & R. Fattahi. 2017. Knowledge Translation and an Assessment of its Effectiveness in Medical Fields. *Human Information Interaction* 4 (2): 1-16. [In Persian].
- BabaAkbariSari, A., M. Ghahremani, K. Fathi Vajargah, & A. Moatameni. 2017. Developing Management Researches Impacts Assessment Model. *Management Research in Iran* 21 (1): 93-119. [In Persian].
- Borges, R. 2012. Tacit knowledge sharing between IT workers: The role of organizational culture, personality, and social environment. *Management Research Review* 36 (1): 89-108.
- Bustelo, M., & O. Salido. 2024. Gender biases in the evaluation of knowledge transfer: A meta-evaluative analysis of the Spanish "Knowledge Transfer and Innovation Sexennium". *Evaluation and Program Planning* 104: 102432.
- Campione, E., M. Wampler, & A. Newell. 2025. Methodological description of knowledge translation: Implementation of clinical practice guidelines into clinical practice. *The Journal of Physical Medicine and Rehabilitation*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1002/pmrj.13304>.
- Canonico, P., E. De Nito, V. Esposito, M. Pezzillo Iacono, & G. Mangia. 2020. Understanding knowledge translation in university-industry research projects: a case analysis in the automotive sector. *Management Decision* 58 (9): 1863-1884.
- Chalmers, I., & P. Glasziou. 2009. Avoidable waste in the production and reporting of research evidence. *The Lancet* 374 (9683): 86-89.

- Dakhesh, S., A. Ostovar, B. Yazdizadeh, & A. Hamidi. 2018a. Knowledge translation process among academic researchers: A case study of Bushehr University of Medical Sciences. *Libri* 68 (3): 259-268.
- Dakhesh, S., Pouladi, S., Ostovar, A., Yazdizadeh, B., & Hamidi, A. 2018b. Psychometric of the Self-Assessment Tool of Academic Researchers Knowledge Translation Activities. *International Journal of Information Science and Management (IJISM)* 16 (2): 127-142.
- Dehghani, S., & F. Mansouri. 2022. Design and Analysis of Knowledge Transfer in the Process of University-Industry Collaborative Innovation Based on Social Network Theory. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting* 6 (84): 501-522. [In Persian].
- Eskandarieh, S., S. Ghane Ezabadi, R. Shirkoohi, B. Yazdizadeh, & M. A. Sahraian. 2024. Knowledge Translation in Medical Education in Iran. *Iranian Journal of Culture and Health Promotion* 7 (4): 631-640. [In Persian].
- Hildebrandt, M. G., K. Kidholm, J. E. Pedersen, M. Naghavi-Behzad, T. Knudsen, A. Krag, ... & K. Brixen. 2022. How to increase value and reduce waste in research: initial experiences of applying Lean thinking and visual management in research leadership. *British Medical Journal Open (BMJ open)* 12 (6): e058179.
- Inanga, E. L., & W. B. Schneider. 2005. The failure of accounting research to improve accounting practice: a problem of theory and lack of communication. *Critical Perspectives on Accounting* 16 (3): 227-248.
- Kotur, M. 2023. Role of Librarian in Facilitating Research Collaboration: An Analysis. SSRN Electronic. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4830333> (accessed July 27, 2025)
- Meadow, C. T., B. R. Boyce, D. H. Kraft, & C. Barry. 2017. *Text information retrieval systems*. Amsterdam: Elsevier.
- Mirezati, S., H. Vakilmofrad, & M. Saberi. 2020. Knowledge Translation in Universities: An Experience from Iran. *Library Philosophy and Practice* 1: 1-5.
- Mitchell, P.H. 2004. Lost in Translation? *Journal of Professional Nursing* 20 (4): 214-215.
- Nonaka, I., R. Toyama, & N. Konno. 2000. SECI, Ba and leadership: a unified model of dynamic knowledge creation. *Long Range Planning* 33 (1): 5-34.
- Norollahee, S., & S. Ghanbari. 2024. Identifying the Antecedents and Consequences of Boundary Spanning of Industry and University Communication with a Mixed Meta-Synthesis Approach. *Journal of Applied Sociology the University of Isfahan* 35 (1): 83-108. [In Persian].
- Onyura, B., F. Légaré, L. Baker, S. Reeves, J. Rosenfield, S. Kitto, ... & K. Leslie. 2015. Affordances of knowledge translation in medical education: a qualitative exploration of empirical knowledge use among medical educators. *Academic Medicine* 90 (4): 518-524.
- Pau, A., H. Omar, S. Khan, A. Jassim, L. L. Seow, & C. G. Toh. 2017. Factors associated with faculty participation in research activities in dental schools. *Singapore Dental Journal* 38: 45-54.
- Rogers, M. 2024. Publishing research-based news articles: Opportunities and challenges for creating effective knowledge translation. *Issues in Educational Research* 34 (2): 699-718.
- Rosen, N. O., & L. A. Brotto. 2021. Introduction to the special section on innovative knowledge translation in sex research. *Archives of Sexual Behavior* 50 (1): 17-21.
- Rostami, V., P. Bastani, Z. Kavosi, & R. Ravangard. 2019. Knowledge Translation Status in Shiraz University of Medical Sciences. *Management Strategies in Health System* 4 (3): 219-229. [In Persian].
- Sadeghzadeh Vayeghan, A., M. Hassanzadeh, & A. Najaf Gholi Nejad Varjovi. 2013. *Information and information flow in organizations*. Tehran: Ketabdar. [In Persian].

- Seddighi, J., R. Majdzadeh, S. Nedjat, S. Fotouhi, A. Shahidzade, J. Gholarni, M. Yonesian, A. Rashidian, B. Mesgarpour, A. Eternadi, & K. Yazdani. 2008. Knowledge translation: a model for research utilization. *Payesh Journal* 7 (1): 35-47. [In Persian].
- Seddighi, J., R. Majdzadeh, S. Nejat, & Z. Gholami. 2009. *Knowledge translation and exploitation of research results*. Tehran: Tehran University of Medical Sciences. [In Persian].
- Serati Shirazi, M., & R. Khademi. 2023. Knowledge Flow Channels Between University and Industry: Scientometrics and Review Study. *Journal of Sciences and Techniques of Information Management* 9 (3): 33-54. [In Persian].
- Ting, S. H., S. Yahya, & C. L. Tan. 2019. The influence of researcher competence on university-industry collaboration: The mediating role of domain knowledge transfers and spillovers. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies* 11 (2): 277-303.
- Usman, A. G. 2024. Research Output and Knowledge Translation Among Faculty Members of University of Technology, Jamaica. *Texila International Journal of Academic Research* 11 (1): 134-154.

سارا دخش

متولد سال ۱۳۷۰، دارای پسادکتری دانشگاه علوم پزشکی تهران و دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دانشگاه شهید چمران اهواز است. علم‌سنجی، ترجمان دانش، مدیریت دانش، اخلاق در پژوهش و فناوری اطلاعات، آینده‌نگاری و سیاست‌گذاری علم از جمله علایق پژوهشی وی است.

شهناز خادمی‌زاده

متولد سال ۱۳۵۹، دارای مدرک تحصیلی دکتری در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دانشگاه میسور هندوستان است. ایشان هم‌اکنون دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز است. مدیریت دانش، سیستم‌های اطلاعاتی، داده‌کاوی، ارزیابی و سیاست‌گذاری پژوهش از جمله علایق پژوهشی وی است.

مژگان زارعی ونوول

متولد سال ۱۳۶۵، دارای مدرک تحصیلی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی است. ایشان هم‌اکنون استادیار دانشگاه علوم پزشکی لرستان است. علم‌سنجی، کاربست و پیاده‌سازی دانش، علم‌باز، و کتابداری مبتنی بر شواهد از جمله علایق پژوهشی وی است.

روژان خضری

متولد ۱۳۶۵، کاندیدای دکتری تخصصی اپیدمیولوژی در دانشگاه علوم پزشکی ایران است.

بررسی وضعیت سلامت جامعه با استفاده از متدهای پیشرفته و روش‌های آماری پیچیده، نابرابری‌های اجتماعی با مطالعه بر مادران باردار، کودکان و مطالعات ژنتیک اپیدمیولوژیک در داده‌های عظیم از جمله علایق پژوهشی وی است.

پژوهش نامه
پردازش و
مدیریت
اطلاعات